

ALFABETITZACIÓ VISUAL

Mira. Descobreix. Observa. Pensa. Relaciona.

MATERIAL EDUCATIU entorn la fotografia d'arxiu

Nedadores, 1934. AFB. Pérez de Rozas

ÍNDIX

1. INTRODUCCIÓ.....	Pàg. 3
2. L'ARXIU FOTOGRÀFIC DE BARCELONA I LES FOTOGRAFIES D'ARXIU.....	Pàg. 4
3. LLEGIR FOTOGRAFIES. LA INTERPRETACIÓ DE LES IMATGES.....	Pàg. 5-8
4. GLOSSARI.....	Pàg. 9-15
5. LLEGIM UNA IMATGE. EXPERIMENTEM!.....	Pàg. 16-17

Targetes de visita. Estudi Napoleón. Segona meitat del segle XIX i primers anys del XX.

1. INTRODUCCIÓ

Amb aquest dossier us apropem a l'univers de la fotografia d'arxiu, us donarem eines i idees per poder fer una bona lectura i anàlisi de les imatges, entendre quin paper tenen en el context actual i fer valdre la imatge fotogràfica com a testimoni històric, com a document visual de la memòria i com a recurs educatiu.

Utilitzarem aquesta capacitat de la fotografia com a representació de la realitat, com a símbol i com a imaginació per a comprendre i explorar tots els llocs als quals podem arribar a través de l'observació de les fotografies.

La voluntat és que els i les alumnes es vinculin amb el seu entorn, societat, cultura i tinguin una mirada crítica del que passa al seu voltant, mitjançant l'anàlisi d'imatges, que es connectin amb aquelles característiques que són significatives per a determinar la seva identitat i la de la seva generació, adaptant la diversitat en el seu entorn com alguna cosa que els enriqueix, mitjançant el coneixement dels principis bàsics de la construcció de missatges a través de la fotografia, i que reconeixin a través de la història de la fotografia l'evolució de la societat en imatges.

2. L'ARXIU FOTOGRÀFIC DE BARCELONA I LES FOTOGRAFIES D'ARXIU

L'Arxiu fotogràfic de Barcelona <https://ajuntament.barcelona.cat/arxiunicipal/arxiufotografic/ca/home> de titularitat municipal, custòdia uns fons i col·leccions que en fan un dels més importants de Catalunya i d'Espanya.

“És un centre destinat a conservar, descriure, catalogar i difondre el patrimoni fotogràfic de la ciutat de Barcelona. Conserven més de tres milions de fotografies des de 1844 fins a l'actualitat, fotografies de totes les tipologies, suports, formats, procediments, continguts i autories, des de l'inici de la fotografia fins als nostres dies. Fotògrafs professionals i amateurs, editorials, personalitats de la societat barcelonina, institucions, famílies, ciutadans i el mateix Ajuntament, han nodrit al llarg dels anys aquest arxiu.”

La fotografia d'arxiu, com a llenguatge visual que és, necessita unes claus específiques per a ser entesa i desxifrada. En aquesta anàlisi documental de la fotografia, necessari per a la seva compressió, és imprescindible conèixer la circumstància en què va ser creada, ens referim al seu context en sentit ampli: el moment històric (temps), el lloc (espai), la societat, l'àmbit cultural, el fotògraf, les seves motivacions, etc. perquè totes aquestes variables actuen com a condicionants i queden reflectits d'una manera o l'altra en la narració fotogràfica.

És important en analitzar o acostar-se a una fotografia diferenciar dues realitats molt diferents (gairebé paral·leles): d'una banda, **el que la imatge mostra de manera indirecta, com a resultat de l'àmbit històric-cultural que hi conté; i, per un altre, el que el fotògraf ha volgut reflectir intencionadament en ella.** Entendre aquestes dues realitats i saber llegir-les adequadament en la imatge, ens obre els ulls a l'anàlisi conscient i reflexiu del representat. Aconseguint així que el valor de la fotografia resideixi en la certesa que ens permet acostar-nos a processos històrics, culturals i socials passats.

La fotografia té en si mateixa un caràcter documental. Tot registre fotogràfic és una mostra del que és o era el món, una persona, un lloc, un esdeveniment, un moment, per tant, **és un document social i la forma més efectiva de comunicar, és el coneixement que cerca les respostes a les preguntes que la societat es fa des del present.** Des que existeix, la imatge fotogràfica relata i descriu visualment fets, modes, costums i llocs, convertint-se en la memòria visual dels pobles.

3. LLEGIR FOTOGRAFIES. LA INTERPRETACIÓ DE LES IMATGES.

Per a llegir, pensar i interpretar les imatges fotogràfiques que informen, reflecteixen, comuniquen, emocionen i ajuden a donar forma a la nostra cultura, és imperatiu tenir una comprensió àmplia de l'alfabetització visual, que proporcionarà una àrea interessant per a explorar, compartir idees i també enfortirà la forma com s'utilitzen les imatges.

El principal repte de tot i tota fotògrafa és el de comunicar amb efectivitat allò que es vol explicar, és important entendre el mitjà i la seva tècnica per a realitzar amb èxit una fotografia capaç de transmetre. També per a entendre el missatge, com observadors i observadores cal conèixer què és la fotografia i la seva pròpia gramàtica.

Les fotografies són construccions ideològiques, no ens mostren simplement el que és "veritable" o "real", no obstant això, es podria argumentar que l'alfabetització fotogràfica depèn en part de la comprensió dels elements formals o visuals, alguns dels quals es manlleven de les arts visuals, mentre que altres són específics de la fotografia.

Com en qualsevol idioma, la "gramàtica" et porta lluny, t'ajuda a apreciar l'estructura i les "regles" que governen les maneres particulars d'expressió. El coneixement de la "gramàtica" de la fotografia és, per tant, part del conjunt d'eines analítiques i creatives de qualsevol persona que vulgui travessar la superfície de la fotografia. Les fotografies tenen el seu propi llenguatge visual i gramàtica. Els elements formals i visuals (com la línia, la forma, la repetició, el ritme, l'equilibri, etc.) es comparteixen amb altres disciplines artístiques. Però les fotografies també tenen una gramàtica específica: bidimensionalitat, marc, temps, enfocament, gra, etc.

És important introduir en la pràctica del treball l'alfabetització visual, a través de les fotografies que s'observen, anar introduint el glossari i eines adequats als diferents nivells, que els ajudin a llegir i interpretar les fotografies.

Aquesta alfabetització serà clau i transversal per a totes les experiències educatives i participants, oferint-los en cada etapa la capacitat per a comprendre i analitzar els components contextuals, culturals, ètics, intel·lectuals i tècnics involucrats en la producció i observació de les fotografies.

Quan diem que és important ser visualment alfabetitzat volem dir que és útil, en un món saturat de fotografies, disposar d'algunes eines amb les quals interrogar a imatges de diversos tipus.

Què mostren les imatges? Què amaguen? Les podem llegir?

Quines són les intencions del fotògraf i quines les del públic que mira?

Per què ha estat realitzada? I quin ús té aquesta fotografia?

Com expliquen històries? Com les llegim?

Com ensenyen l'espai i el temps?

Qui és el/la protagonista de la imatge?

Llegir una fotografia significa mirar-la amb deteniment, escoltar-la visualment, analitzar cadascun dels detalls que la formen, estudiar-la per treure-li el màxim d'informació possible i descobrir-hi coses que en una vista més superficial ens amagava.

Llegir una fotografia i analitzar-la són dos processos que estan molt propers, però no són el mateix. Llegir una imatge significa, doncs, observar-la, estudiar-la, mirar-la atentament. Analitzar-la comporta reflexionar sobre tot el que hàgim llegit, per extreure'n conclusions.

Deixar de veure fotografies per començar a llegir-les i analitzar-les ens acostarà més a l'univers fotogràfic i això, com veurem més endavant, tindrà conseqüències en les nostres pròpies imatges, ja que no només aprendrem a fer millors fotografies sinó que potenciarem en l'alumnat l'esperit crític, reflexiu, investigador i creador d'hipòtesi, entorn un món massificat d'imatges.

A primer cop d'ull, podria creure's que la creació fotogràfica (fer una foto) és un procés actiu i llegir una imatge és un fet passiu. No obstant això, la lectura fotogràfica també és activa perquè es tracta d'un camí d'anada i tornada, el que ens ha volgut dir el fotògraf i el que nosaltres aportem a les seves imatges.

En contemplar una foto, sabem que el fotògraf s'ha interessat per un subjecte i ha volgut expressar alguna cosa, tant d'ell mateix com del subjecte, espai i temps que va triar capturar. En l'altre extrem es troba l'observador que rep el missatge, però el modifica a partir del seu bagatge, la cultura, l'origen i el punt de vista.

De manera que la fotografia és un diàleg entre qui fotografia i qui veu la imatge, no pas un monòleg. Per a un fotògraf o fotògrafa, la lectura visual mai no és una activitat passiva; de fet, forma part del seu propi procés creatiu perquè li brinda inspiració i models a seguir.

Una de les primeres preguntes que ens hem de fer en analitzar imatges és: quin ús té aquesta fotografia i per què ha estat feta? És un record? Una notícia? Un anunci? Una obra d'art? Tots ells alhora? No totes les fotos es realitzen com a obres d'art, moltes tenen intencions més enllà, i cal tenir-ho clar abans d'endinsar-nos en la seva lectura.

Una fotografia està formada per moltíssims plans d'informació que, encara que solen ser independents, de vegades poden relacionar-se entre ells. Quan volem llegir i analitzar una imatge, hauríem de ser-ne conscients, per poder valorar-los de manera individual. Podríem estar analitzant plans d'informació de manera gairebé eterna; no obstant això, l'indispensable per analitzar profundament una fotografia és fer-ho a aquests nivells:

En l'àmbit contextual: en quin moment i entorn s'ha copsat la imatge? Saber-ho ens ajudarà a interpretar-la, recollir informació sobre l'autor, el moment històric de la imatge, entendre el context social, cultural i polític de l'època.

Elefants d'un circ al seu pas per la ciutat, 16 de novembre 1945. AFB.Pérez de Rozas

Escena domèstica, 1969. AFB. Carme Riera

En l'àmbit narratiu: què ens està explicant la fotografia? Veure el que se'ns vol fer arribar i el que en realitat ens arriba. Analitzar aquesta història en l'àmbit expressiu: té força? Té valor per si mateixa o hi ha altres elements que donen valor a la imatge com, per exemple, la composició? Analitzarem l'actitud dels personatges... És tan important el que mostren les imatges com el que amaguen.

Pagesa entre vinyes al camí de Madrid cap a Alcalá de Henares, 1937. Kati Horna. Centro Documental de la Memoria Histórica.

En l'àmbit compositiu: com estan organitzades les coses que hi ha dins de l'enquadrament?

Observem si està pensat, si està organitzat per endavant, o si és espontani.

D'una banda, podem analitzar els elements escalars: la profunditat, la perspectiva, la proporció, l'articulació del punt de vista. Així com els elements dinàmics: el ritme, les línies, les diagonals, les fugues. D'altra banda, en aquest nivell analitzarem també com s'articulen l'espai i el temps de la representació. Ens explica, doncs, alguna cosa la composició?

La Barceloneta 1956. AFB. Carme Garcia

Puntaire. Col·lecció Oficis artesans de la ciutat.
AFB. Marta Povo 1979-1983

En l'àmbit tècnic: com s'han utilitzat els elements tècnics fotogràfics en la imatge?

La imatge et sembla correctament exposada (és massa fosca, massa clara)? La profunditat de camp (està tot enfocat o hi ha una part de la imatge desenfocada), la velocitat d'obturació (el moviment està congelat o la imatge està borrosa a causa del moviment), és en color o en blanc i negre? Si els paràmetres esmentats no són els que haurien de ser, per què? Quina és la tècnica fotogràfica utilitzada, i a quin moment històric pertany?

Daguerrotyp. Retrat de dona, 1842-1860. AFB. E.Jacobs

Detall de la fotografia: Toro (Zamora). Plaça Major.
20 de setembre de 1927. AFB. Ramón Reventós.

4. GLOSSARI

Localització i data.

És interessant quan llegim una fotografia d'Arxiu, intentar esbrinar on i quan ha estat realitzada per entendre el moment i situació en el temps i l'espai, per tal de valorar d'una manera o altra la informació que conté: És una ciutat el que veiem en l'entorn de la fotografia?, o el camp?, hi ha algun edifici o cosa que podem reconèixer en la imatge?, potser el peu de foto ens aporta informació sobre la localització i la data de la fotografia, que aportarà matisos diferents per la seva interpretació, perquè no és el mateix un entorn, una activitat, un tipus de transport en un moment històric o altre. Podem fer hipòtesis sobre el que veiem? És molt enriquidor descobrir per mitjà de l'observació dels elements de la fotografia que poden ser de l'urbanisme, de la indumentària o pentinats de les persones, del tipus de transport, dels cartells que observem...

Enquadrament. Què deixem a dins i fora de l'escena? Què mostrem i què no?

Té unes implicacions bàsiques en la comunicació de la imatge, implica una intenció clara per part del fotògraf, un enquadrament pot ser molt explícit o, al contrari, molt subtil, molt ampli com un pla general, o concret i petit com un pla de detall, i el que ens mostren i com ho mostren és diferent. En un retrat podem mostrar un detall de la cara només, o fer-lo de cos sencer, o fragmentant-lo, com més tancat sigui l'enquadrament, més propers estem al subjecte fotografiat.

Punt de vista. Com s'ha posicionat el fotògraf o la fotògrafa respecte del subjecte o escena fotografiats?

Quan copsem imatges hem d'escollir un punt de vista respecte a l'escena i al subjecte principal, i un angle de visió també, des d'on mirem? (picat, de dalt a baix, contrapicat, de baix a dalt, a nivell, frontal, lateral o de darrere...). El que tria la o el fotògraf provoca inequívocament un tipus d'aproximament o allunyament vers l'escena, o un tipus de sensació de l'espectador respecte a la imatge. Hem de decidir, també, si el nostre relat funcionarà millor amb un mateix punt de vista, o serà aleatori.

Composició. Hi ha una bona composició o organització dels elements de l'escena?

Està en equilibri? Hi ha línies de fuga? Hi ha línies verticals, horitzontals o diagonals? La composició és l'art d'organitzar els elements que conté la fotografia, les línies, els objectes, la llum, les persones. Es compon quan s'enquadra, també, i si és possible, podem moure els elements que hi ha en escena i organitzar-los (en el cas de la fotografia de bodegó o d'objectes), o esperar que aquests elements s'organitzin sols (com seria el cas de gent caminant al carrer).

Llum. Com és la llum? Hi ha suficient llum? És suau o dura? Artificial o natural? D'on ve? És de dia o de nit? És llum d'estiu o d'hivern?

La llum és expressió, dona caràcter a les fotografies i dota a l'escena d'una atmosfera. És un dels factors claus en fotografia. És l'element que ens ordena la mirada, que permet apreciar les formes, el color, l'espai, el moviment, que destaca uns aspectes i n'amaga uns altres. La llum és la que ens aporta la gradació tonal, crea profunditat i provoca la sensació de relleu i permet crear efectes d'intensitat. Quines àrees de la fotografia són més brillants? Hi ha ombres? La fotografia et permet endevinar l'hora del dia? Com incideix la llum sobre els objectes/subjectes de la fotografia?

L'entrada i la quantitat de llum que entren en una càmera es regulen amb l'obturador i el diafragma:

Obturador

És el dispositiu d'una càmera fotogràfica que controla el temps durant el qual arriba la llum a la pel·lícula fotogràfica en la fotografia química (o al sensor d'imatge en la fotografia digital). Aquest temps és conegut com la velocitat d'obturació. Juntament amb l'obertura del diafragma, la velocitat d'obturació és el mecanisme principal per controlar la quantitat de llum que arriba a l'element fotosensible.

Velocitat d'obturació. Hi ha moviment en la nostra imatge o aquest està (congelat)?

La velocitat d'obturació o, més exactament, **temps d'exposició**, és un concepte fotogràfic, que fa referència al període durant el qual l'obturador d'una càmera fotogràfica està obert. S'expressa en segons i fraccions de segons, per la qual cosa, en realitat, s'està parlant de temps i no de velocitat (distància/temps). Amb un temps d'exposició llarg els elements en moviment quedaran moguts, en temps d'exposició curts congelarem els elements en moviment.

Diafragma

El diafragma és el dispositiu que regula la quantitat de llum que entra a la càmera. Sol ser un disc o sistema d'aletes disposat a l'objectiu d'una càmera. És un dispositiu que, igual que l'iris de l'ull, s'obre o es tanca deixant un forat més gran o més petit per on penetra la llum a dins la càmera.

Profunditat de camp. Està tota la imatge enfocada o tenim algunes parts de la imatge enfocades i altres desenfocades?

La profunditat de camp fa referència al marge de distància on els elements d'una fotografia queden enfocats o amb un nivell correcte de nitidesa.

Hi ha tres elements que influeixen en la profunditat de camp:

- **L'obertura del diafragma:** a major obertura de diafragma menor profunditat de camp.
- **La distància focal (tipus d'objectiu):** a major distància focal menor profunditat de camp, és a dir, els objectius més propers al teleobjectiu oferiran una profunditat de camp menor que els objectius propers al gran angular.
- **La distància real entre la càmera i el punt enfocat:** sense modificar ni l'objectiu ni el diafragma, com menor és la distància al subjecte que s'enfoca, menor és la profunditat de camp.

Llenguatge del blanc i negre, llenguatge del color

Que sentim en veure una imatge en color, o una imatge en blanc i negre? T'aporta més informació un llenguatge que un altre? Quina emoció et transmet l'un o l'altre? Una imatge en color sempre presenta més informació a la visió amb la gamma cromàtica, el blanc i negre redueix els tons a blanc, grisos i negres, posant més èmfasi en els contrastos i la llum, és un llenguatge més simbòlic i abstracte.

Retrat/Autoretrat

El retrat i l'autoretrat constitueixen sens dubte un dels exemples més clars i característics del gènere descriptiu.

El retrat es considera un gènere de per si dins la fotografia (en tenim de diferents: la fotografia de paisatge, la fotografia de carrer, la fotografia de bodegó, la fotografia d'arquitectura, etc.) La paraula "retrat" prové del Renaixement, que en italià era "RITARRE" representar les coses tal com les veus, és a dir fer les coses tal com les veus; treure'n el doble, representar.

L'autoretrat es defineix com un retrat fet per una persona a si mateixa.

No només representem amb el retrat/autoretrat sinó que parlem, definim, expliquem, narrem, construïm un relat amb les imatges que parlen de nosaltres mateixos i dels altres.

Els plans

Pla sencer o Pla figura: des del cap fins als peus.

Pla americà: des del cap fins als genolls.

Pla mitjà: des del cap fins a la cintura

Primer pla: del cap fins a les espatlles

Primeríssim primer pla: una part reduïda del personatge la cara, la mà, els ulls.

Pel que fa a l'objecte fotogràfic, a l'Arxiu fotogràfic de Barcelona, es conserven gairebé tots els suports, formats i procediments fotogràfics existents en la història de la fotografia. Hi ha des de daguerreotips, ambrotips o ferrotips fins a positius sobre pel·lícula de plàstic, passant per autocromes, papers a l'albúmina, cianotípies, platinotípies, negatius de nitrat, negatius i positius sobre vidre o papers RC, entre d'altres. I tot això, en formats tan variats que van des del 3x3 cm fins al 50x350 cm. La presentació de les fotografies és també molt representativa de la varietat que mostra la seva història: fotografies soltes, els diferents formats del retrat del segle XIX (carta de visita, targeta imperial, boudoir, gabinetto), suports secundaris de l'autor, carpetes, àlbums, etc. També es disposa d'una important col·lecció de postals formada per més de 20.000 peces.

En total a l'Arxiu fotogràfic de Barcelona s'han creat set col·leccions ben diferenciades:

- Col·lecció de negatius: inclou el material fotogràfic en negatiu (fotografies en les quals els tons foscos i clars són oposats als de la realitat fotografiada).
- Col·lecció d'estereoscòpics: inclou fotografies estereoscòpiques positives i negatives sobre qualsevol suport (fotografies amb dues imatges idèntiques a banda i banda d'un mateix suport i fetes perquè siguin vistes amb un visor que dona una imatge amb relleu).
- Col·lecció de positius directes de càmera: inclou imatges positives obtingudes a través de procediments fotogràfics directes de càmera del segle XIX (daguerreotips, ambrotips i ferrotips).
- Col·lecció de postals: inclou les targetes postals il·lustrades i dissenyades per circular per correu al descobert. Les imatges que contenen poden haver estat obtingudes per procediments fotogràfics o fotomecànics. Són el producte d'un editor.
- Col·lecció d'àlbums: inclou fotografies aplegades, relligades o no, amb una finalitat col·leccionista o de difusió.
- Col·lecció de positius sobre vidre: inclou imatges positives amb suport de vidre, des de Llanternes màgiques o altres positius sobre vidre fetes per ser projectats fins a autocromes.
- Col·lecció de positius sobre paper: inclou qualsevol còpia positiva sobre suport paper de qualsevol procediment fotogràfic. S'exclouen les estereoscòpiques, les que formen part d'àlbums i les postals.

En aquest glossari no analitzarem totes les tècniques i processos fotogràfics us exposarem únicament aquells que d'una manera o altra apareixen a les galeries de fotografies que us presentem en cada tema desenvolupat.

Daguerreotip

El daguerreotip és un procés pel qual s'obté una imatge en positiu a partir d'una placa de coure recoberta de iodur de plata. ... El daguerreotip o daguerreotip va ser el primer procés fotogràfic d'aplicació pràctica, presentat per François Arago en l'Acadèmia de Ciències de París el 19 d'agost de 1839.

Retrat de nena, 1842-1860. AFB. Autor desconegut

Albúmina

Tècnica fotogràfica d'impressió de positiu per contacte directe, tècnica que consisteix en la impressió de la imatge per llum ultraviolada (sol) sense revelat químic, molt comú durant la segona meitat del segle XIX, que consistia en un full de paper recobert per dues o més capes de clara d'ou a manera de vernís, el qual podia ser algunes vegades brillant. Posteriorment era fotosensibilitzat amb un bany de nitrat de plata per a formar amb el clor contingut en la solució d'albúmina, sals de clorur de plata (sal fotosensible). L'elevada presència d'aquest procés a l'Arxiu es fonamenta en el fet que protagonitza gairebé tota la producció fotogràfica sobre paper entre 1850 i 1890.

Monument a Cristòfol Colom, 1887. AFB. Antoni Esplugas.

Retrat de nen. Targeta de visita. Abans de 1869. AFB. Paper a l'albúmina. Estudi Napoleon.

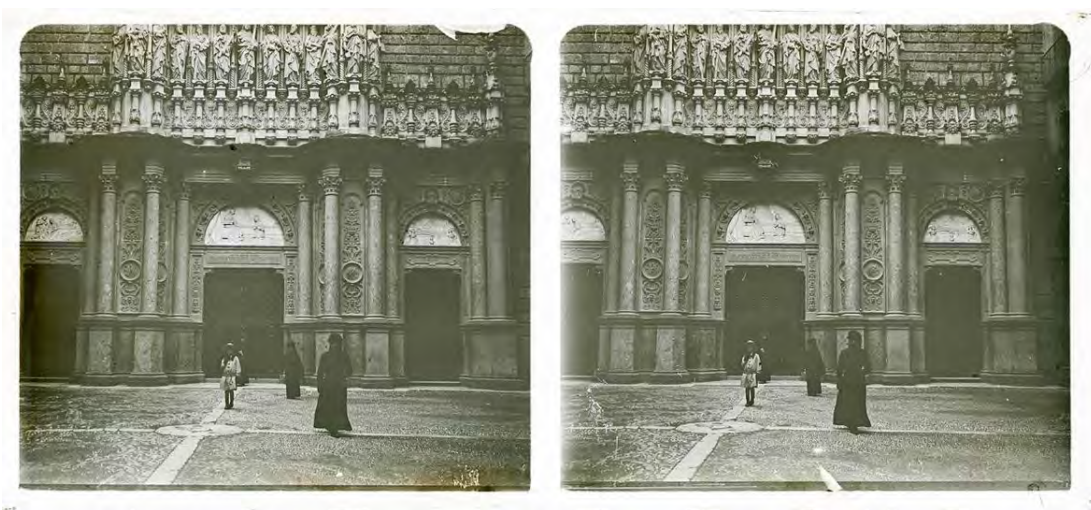
La targeta de visita

La targeta de visita o *carte de visite* va ser un format fotogràfic per a retrats d'estudi. Va ser patentada a París pel fotògraf Disdéri en 1854, amb el nom de "carte de visite portrait photograph" (retrat fotogràfic en targeta de visita).

Fixeu-vos en la imatge anterior: *Retrat de nen. Targeta de visita. Abans de 1869. AFB. Paper a l'albúmina. Estudi Napoleon.*

Fotografia estereoscòpica

Es basa en la visió humana i en la separació de, aproximadament 65 mm. que existeix entre els nostres ulls. En observar aquestes imatges a través dels aparells anomenats estereoscopis, cada un dels nostres ulls reben una imatge diferent que el cervell uneix creant l'efecte de tridimensionalitat. Procés que es va popularitzar a mitjan segle XIX fins a inicis de s. XX.

Basílica de Montserrat, 1910. AFB. Junyent Sans, Oleguer

Dues formes d'emular el color en fotografies realitzades en blanc i negre:

- **Postals fotomecàniques** amb sistemes d'impressió mig to o també coneguts com a "halftone"
Els semitons (en anglès *halftone*) són una tècnica reprogràfica que simula imatges amb tons continus mitjançant l'ús de punts en una trama, variant tant la grandària com l'espaiat, generant així un efecte degradat. La impressió en color es fa possible repetint el procés de semitons per a cada color subtractiu, la qual cosa es coneix més comunament com el model de color CMYK. La propietat de semiopacitat de la tinta permet que els punts de semitò de diferents colors creuen una altra imatge amb efecte a tot color.

Veure'n un exemple en la pàgina següent:

Port, 1905-1915. AFB. Autor desconegut

- Fotografia acolorida a mà

Acolorir fotografies. Aquesta va ser una tècnica molt utilitzada en el retrat quan encara no existia la fotografia en color, el llarg del segle XIX, i principis del XX, algunes fotografies s'acolorien a mà, amb aquarel·les, oli, anilines, o altres pigments. Però aquest acolorit manual era artístic i no tècnicament fotogràfic. Ja en l'època del daguerreotip es van començar a acolorir els retrats, pagant un suplement. Els estudis de fotografia donaven aquest servei, per tal d'aportar més realisme a la fotografia.

Artista folclòrica, 1900-1910. AFB. Fialdro

Fotomuntatge

El fotomuntatge és la tècnica fotogràfica que forma la composició d'una sola imatge a partir de la reunió de dues o més fotografies.

La diferència entre un collage i un fotomuntatge és que el primer és només tallar i enganxar per a obtenir una peça final mentre que en un fotomuntatge, el treball es fotografia per a convertir-lo en la qual serà l'obra definitiva. Tots dos són processos que impliquen selecció d'imatges, reubicació i a vegades retocs d'aquestes que, pràcticament sempre, conclouen en una peça que distorsiona les imatges originals.

Retrat de Josep Mir i Mercè Freixa el dia del seu casament. Fotomuntatge de Mercè Freixa de cos sencer vestida de núvia i Josep Mir de mig cos, vestit de nuvi, a la part superior esquerra. 15/05/1912. AFB. Napoleon (fotògraf)

"La lucha contra el analfabetismo", 1936. AFB. Margaret Michaelis

Placa fotogràfica

És un suport fotogràfic constituït per una làmina de vidre recoberta d'una emulsió sensible a la llum. Les plaques de vidre van ser utilitzades com a suport abans que la pel·lícula fotogràfica.

S'aplicava una emulsió sensible a la llum a una placa de vidre. Aquesta forma de material fotogràfic va desaparèixer del mercat en els primers anys del segle XX ja que es va introduir l'ús de pel·lícules negatives que presentaven menor fragilitat i altres avantatges.

Placa de vidre en negatiu

Pel·lícula negativa

Sigui a color o en blanc i negre, representa l'escena fotografiada en transparent i amb els tons invertits. Per a obtenir l'escena real s'ha de processar el negatiu i positivar-ne les còpies, que coneixem com a fotografies. La pel·lícula està formada per una base que suporta una capa fotosensible.

Pel·lícula negativa en blanc i negre

4. LLEGIM UNA IMATGE. EXPERIMENTEM!

Tria una fotografia de l'Arxiu fotogràfic de Barcelona i, seguint les preguntes, intenta extreure'n el màxim de conclusions possibles.

Quines preguntes ens podríem fer en "llegir" una fotografia?

1. Quina emoció et transmet aquesta fotografia? És a dir, la primera impressió que t'ha causat quan l'has vist. Què t'ha transmès?
2. Qui és el/els, la/les protagonistes de la imatge?
3. Com van vestides les persones que apareixen en la fotografia? Van vestides com vestim ara o diferent? Per què?
4. És hivern o estiu? Ens podem fixar en com va vestida la gent, en la llum... Cerca detalls que et puguin ajudar a esbrinar-ho.
5. Hi ha pistes en la imatge que suggereixin quan i on podria haver-se fet? Hi ha alguna data, algun comerç amb el seu rètol, algun monument o edifici important que reconeixem...? Que diu el peu de foto de la fotografia, el llegim? Ens dóna informació sobre la imatge? Descriu.
6. Què està passant en la fotografia que observes? Descriu el que veus.
7. Quina història creus que explica? Pots realitzar alguna hipòtesi sobre la persona o lloc que s'exhibeix en la fotografia?
8. Quins sentiments s'expressen en aquesta fotografia? Com es transmeten?
9. Et sembla una imatge interessant? Per què?
10. Per què creus que ha estat realitzada? Quin és el seu ús? És a dir, on ha d'arribar la imatge que s'està analitzant? No sempre tindrem accés a aquesta informació, però cal tenir en compte que no utilitza el mateix llenguatge fotogràfic una imatge dirigida a un ús comercial o una imatge realitzada de forma artística per a ser exposada a una galeria o museu, o una imatge que documenta i s'utilitza per il·lustrar una notícia d'un diari...
11. T'identifiques amb aquesta fotografia? La sents pròxima? La podries trobar al teu voltant? Aquesta fotografia es connecta amb la teva vida o experiències d'alguna manera?
12. Com et relaciones amb aquesta fotografia? Et sents còmode/a mirant-la? Et provoca preguntes?
13. Què pots dir sobre com es va fer aquesta imatge? Considera les tècniques i les estratègies

visuals utilitzades pel fotògraf; com l'ús de la llum, l'hora del dia, el punt de vista, l'enfocament, enquadrament i composició.

14. Quina és la situació immediata en la qual es va fer la fotografia? Què va passar abans i després de prendre la imatge? Què succeïa al voltant del fotògraf?, la resposta a aquesta pregunta ens donarà moltíssima informació sobre la fotografia que estem llegint.

15. Quin era el propòsit de la foto? És a dir, quina era la finalitat del fotògraf? Per què pensem que el fotògraf va fer aquesta fotografia i no un altre? Aquesta, evidentment, és una de les preguntes més importants que ens hem de fer a l'hora de llegir una fotografia.

16. Quina informació hi ha a la fotografia que ens pugui ajudar a entendre i apreciar millor la imatge? Aquesta pregunta fa referència a la situació real en la qual es trobava el fotògraf quan va realitzar la imatge. Quines circumstàncies hi havia? Són evidents en la fotografia? És a dir, quines coses podem intuir d'una fotografia, què hi veiem en primer pla, què hi ha al darrere? Està enfocat o desenfocat el fons? Podem desxifrar a on es troba el fotògraf?

La descripció i la narració són dues formes d'expressar les experiències i alhora com que organitzen els continguts informatius també són modes de comunicació. Descriure i narrar no són només formes d'organitzar la informació, sinó que són també formes d'ordenar i expressar l'experiència.